

Central European
Digital Media
Observatory

CEDMO Trends:

3. vlna očima Medianu

Espresso

MEDIAN

OBSAH ZPRÁVY

1 Základní parametry

1.1 Specifika šetření

2 Nové trendy

3 Vnímané vystavení dezinformacím

4 Vnímaní aktuálních narativů

5 Dezinformace, které nejčastěji zaujaly

1 Základní parametry

Název výzkumu:	CEDMO Trends: <i>Česká společnost v době změn</i> (3. vlna)
Termín hlavního sběru dat:	11. 5. 2023 – 29. 05. 2023
Cílová skupina:	populace 16+
Způsob výběru respondentů:	kvótní výběr
Opora nastavení kvót:	ČSÚ
Sledované kvóty:	pohlaví, věk, vzdělání, kraj, velikost místa bydliště, užívání internetu, volební chování v parlamentních volbách 2021 a prezidentských volbách 202
Metoda sběru:	CAWI, panelový výzkum
Celkem platných dotazníků:	3 365

1.1 Specifika šetření

Zadavatelem výzkumu je Univerzita Karlova, resp. výzkumné pracoviště CEDMO NPO a realizátorem projektu společnost MEDIAN. Vedoucí výzkumného týmu za Univerzitu Karlovu je Václav Moravec, vedoucí výzkumného týmu za MEDIAN je Marek Pecka a Přemysl Čech. Zadání dotazníku připravil

zadavatel a jeho konečná verze byla sestavena ve spolupráci s dodavatelem. Administrace dotazníku probíhala elektronicky. Výběr respondentů byl proveden z Online panelu MEDIAN. Respondenti byli rekrutováni dle kvótního předpisu schváleného zadavatelem.

Tento projekt je financován z Nástroje pro oživení a odolnost EU.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

2 Nové trendy

Ve třetí vlně výzkumu CEDMO Trends bylo identifikováno **několik nastupujících trendů**.

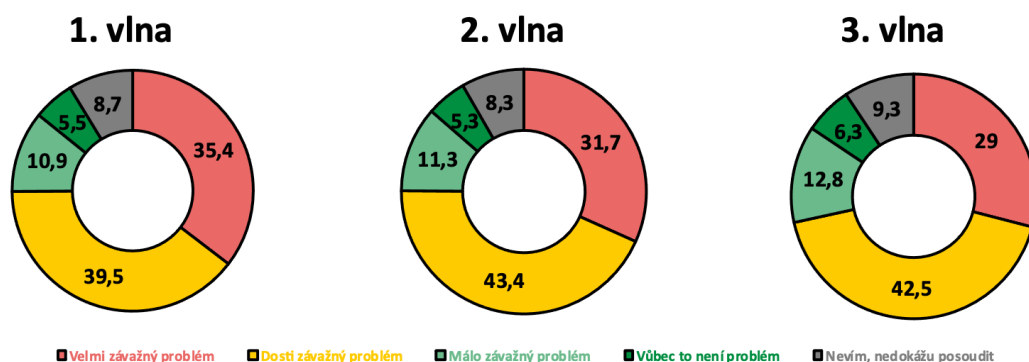
- Roste počet lidí, kteří se cítí, že dezinformacím nejsou „vůbec“ vystaveni.
- Stále méně lidí vnímá šíření nepravdivých informací jako „velmi závažný problém“.
- Roste počet lidí, kteří se domnívají, že šíření nepravdivých informací ohrožuje bezpečnost ČR.
- Klesá počet lidí, kteří se domnívají, že by stát **neměl** regulovat média prezentující nepravdivé či manipulativní informace.
- Nárůst zaznamenala možnost, kdy respondenta v posledním měsíci nejvíce zaujala dezinformace, která souvisela s určitými médii, žurnalisty, nebo odkazovala na tendenční prezentaci informací.
- Klesá povědomí o pravdivých mediálně komunikovaných narativích, a zároveň mírně roste povědomí o nepravdivých narativích.
- Věrohodnost nepravdivých narativů posiluje. Názorové tábory u narativů spojených s Ruskem se početně vyrovnávají
- Lidé považují narativy ve prospěch vlády nebo premiéra Petra Fialy za dezinformační mnohem častěji než v minulé vlně
- Roste počet lidí, kteří jsou „zcela nespokojeni“ s fungováním demokracie v České republice

Nové trendy lze stěží označit za pozitivní. V obecné rovině je možno změnu nálady ve společnosti popsat tak, že klesá vůle rozlišovat mezi pravdivými a manipulativními zprávami (lidé mohou také již pochybovat o oprávněnosti takového podniku) a na její místo nastupují pochybnosti a nerozhodnost.

Je však nutno mít na paměti, že měsíc květen byl měsícem medializace vládou připravovaných úsporných opatření. Není vyloučeno, že detekované trendy s touto významnou událostí těsně souvisí. Vládní úsporná opatření totiž vzbudila u části veřejnosti nespokojenost, která se promítla i do hodnocení ostatních vládních kroků. To bylo patrné zejm. v analýze otevřené otázky IP01 (kap. 5), kde jsme byli svědky umístění narativů pozitivně spojených s vládními kroky (nebo premiérem Fialou) na vrcholu žebříčku dezinformací. Není ani vyloučeno, že lidé začínají zaujímat nesouhlasný postoj k patronizujícímu tónu mainstreamových médií, kterému jsou v posledních měsících vystaveni a který ve zpravodajství běžně používá sugestivní termíny jako „informovaný“ a „dezinformační.“

V příštích měsících, až ve veřejném prostoru opadne tématika vládních úspor, bude možno s vyšší jistotou rozlišit, které trendy lze skutečně považovat za změny nálad ve společnosti, a které lze připsat chvilkové rozmrzelosti.

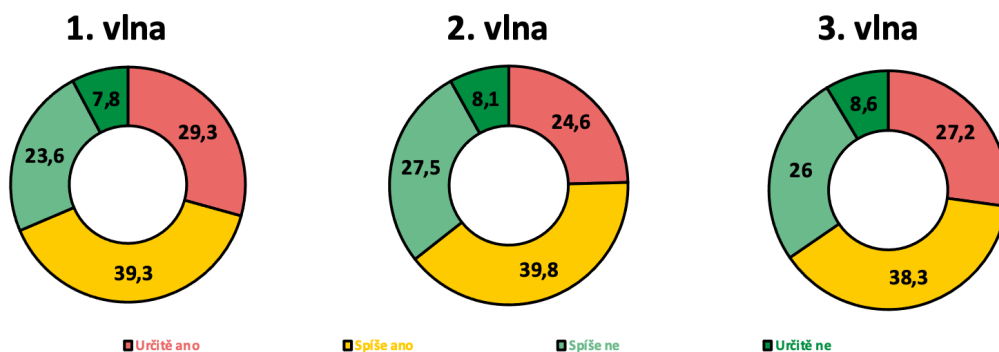
3 Vnímané vystavení dezinformacím

IP04. Jak závažným problémem je podle Vás šíření nepravdivých a manipulativních informací (někdy též označovaných jako „dezinformace“) po internetu?

N= 3365

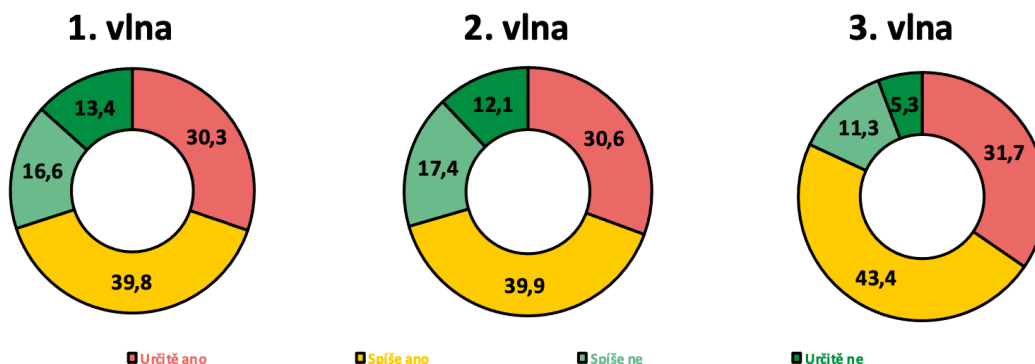
V časovém horizontu roste počet lidí, kteří se cítí dezinformacím „vůbec“ nevystaveni (z 22 % v 1. vlně na 25 % ve 2. vlně a konečně na 30 % v současné 3. vlně). Naopak se po propadu mezi 1. a 2. vlnou stabilizoval počet lidí, kteří se cítí být dezinformacím „velmi vystaveni“.

IP05. Myslíte si, že šíření nepravdivých a manipulativních informací (někdy též označovaných jako „dezinformace“) ohrožuje bezpečnost České republiky?

N= 3365

V otázce ohrožení bezpečnosti České republiky šířením nepravdivých informací byl v časovém horizontu zaznamenán slabý růst u odpovědi „určitě ano“ (ze 7,8 % na 8,1 % a konečně na 8,6 %).

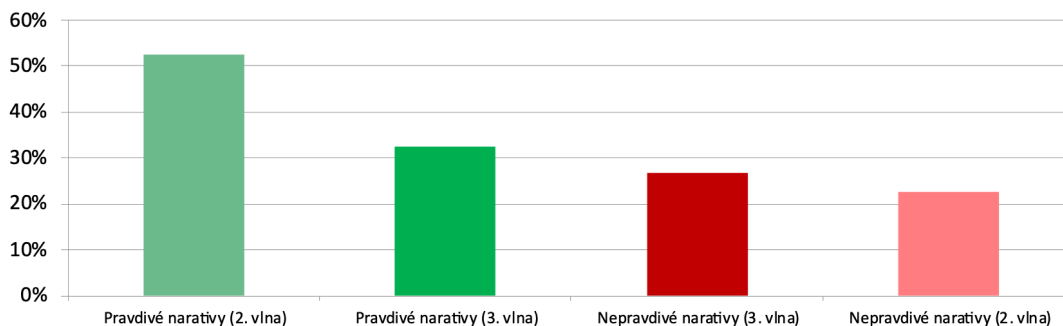

IP07. Je správné, když stát omezí nebo znemožní působení médií, která šíří nepravdivé či manipulativní informace (někdy též označované jako „dezinformace“)?

N= 3365

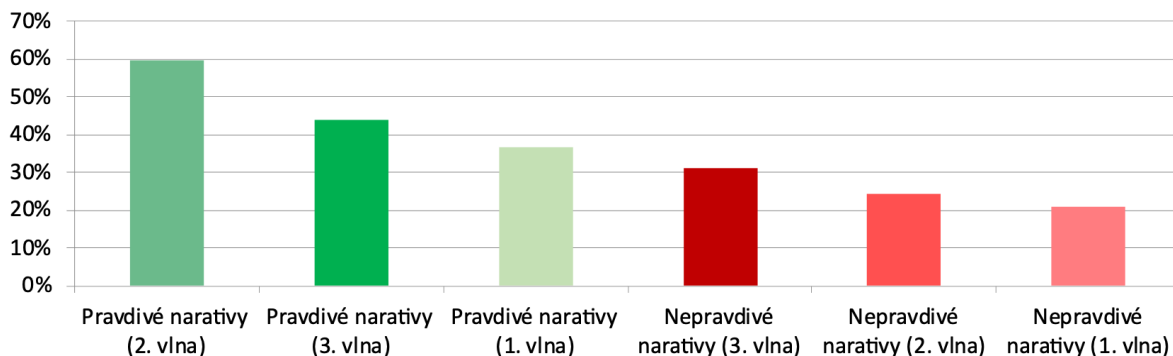
Objevuje se také trend upadající popularity možností, že by stát měl regulovat média šířící nepravdivé nebo manipulativní zprávy. Významný propad je vidět obzvláště v současné vlně (ze 30 % u odpovědi „určitě + spíše by stát neměl regulovat tato média“ ve 2. vlně a na 17 % ve 3. vlně). Popularita radikální odpovědi „určitě by měl“ sice také stoupá, ale pouze zanedbatelně (z 31 % na 32 %).

4 Vnímání aktuálních narativů

DEZP. Do jaké míry máte povědomí o následujících zprávách, resp. informacích?

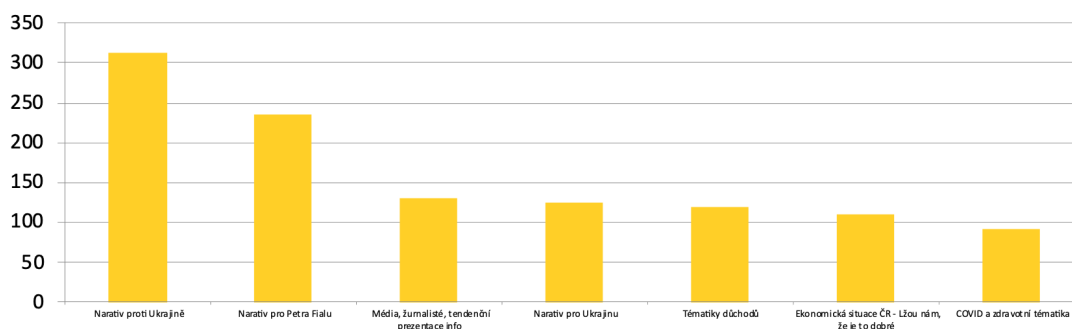
Oproti druhé vlně sběru dat byl zaznamenán významný pokles povědomí o pravdivých narativích, z 53 % na 33 %. Vývoj v následujících vlnách nám umožní určit, zda tento pokles lze připisovat konkrétním zvoleným narativům pro současnou vlnu, anebo se jedná o začátek trendu obecného upadání zájmu veřejnosti o určitý druh zpravodajství. Povědomí o nepravdivých narativích navíc v této vlně stoupl, z 23 % na 27 %.

DEZ. Do jaké míry považujete následující zprávy za nevěrohodné, nebo naopak věrohodné?

Další negativní trend byl zaznamenán v otázce věrohodnosti aktuálních narativů. Věrohodnost nepravdivých narativů posiluje. Dezinformační narativy nabízené ve 2. vlně přesáhly popularitu dezinformačních narativů z 1. vlny a ve 3. vlně již dosáhly nejvyšší popularity ze všech nepravdivých narativů. Zároveň aktuálně prezentované pravdivé narativy dosáhly nižší popularity než pravdivé narativy 2. vlny.

5 Dezinformace, které nejčastěji zaujaly

IP01A. Popište vlastními slovy, jaká nepravdivá či manipulativní informace (někdy též označovaná jako „dezinformace“) Vás v uplynulém měsíci zaujala?

Uváděny jsou (nevážené) absolutní četnosti součtu daných odpovědí uvedených v rámci IP01 (respondenti měli 3 možnosti deklarovat narativ).

Od prvního termínu sběru dat v březnu 2023 se nezměnilo, že téma Ukrajiny představuje v odpovědích respondentů nejčastěji uváděný zdroj dezinformačních narativů. Pozitivní zprávou je, že jako dezinformační považovali respondenti v každé vlně častěji narativ zaměřený protiukrajinsky.

V současné vlně se zároveň silně obtiskly události spojené s připravovaným vládním balíčkem daňových reforem, které vynesly narativy ve prospěch vlády, resp. premiéra Petra Fialy, na druhé místo. Kdybychom navíc přičetli tematiku odchodu do důchodu (samostatně se umístila 5.), potom by „provládní“ narativy obsadily dokonce první místo. Naopak protivládní narativy se umístily až na 10. místě.

Rovněž významný nárůst zaznamenala možnost, kdy odpověď respondenta souvisela s konkrétními médii, žurnalisty, nebo odkazovala na tendenční prezentaci informací. V žebříčku se umístila třetí.

V neposlední řadě se objevil znepokojivý trend u narativů souvisejících s Ruskem, kdy narativy pro i proti dosáhly téměř stejného výsledku (3,4 %, resp. 3,5 %).